en kende daarom de gevaren, waaraan de gemeente nog altijd bloot stond; de geloofszwakheid, die haar nog altijd en op allemanier ontsierde; en hij doorzag en wist het, hoe ze nog steeds noodig had, uit al zulke inzinking weer naar het waterpas van het heilige leven te worden opgetrokken.

Vandaar nu, dat de apostel het ook nu niet bij dien triomfeerenden uitroep laat, doch aanstonds weer op de gemeente in haar daadwerkelijken toestand neerziet, en nu op den triomfzang het vermaan laat hooren: »Zoo dan, geliefde broeders, zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere!"

Zelfs schijnt ons dit bezielde woord *te* hoog gespannen. Wie toch de eerste kapittels van dezen Zendbrief met ernst en met aandacht herleest, ontvangt zoo jammerlijken indruk van de ongeregeldheden, die nog altoos in de gemeente te Corinthe voortwoekerden, dat hij nauwelijks verstaat, hoe de apostel het aandorst in zoo hooge waardeering de gemeente het apostolisch vermaan te doen hooren.

Neemt ge toch het slot van 1 Cor. XV op zichzelf, dat »geliefde broeders" en dat »Zijt standvastig, onbewegelijk, en altijd overvloedig", en dat heerlijke slotwoord »als die weet dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere", dan zoudt ge onwillekeurig onder den indruk geraken, als ware deze kerk van Corinthe een ideale Christelijke gemeente, en alsof van inzinking en teleurstelling bij deze pas gestichte kerk geen sprake ware geweest.

—

Blijkbaar spreekt dan ook de apostel niet de Gemeente in haar vollen omvang toe, maar richt hij zich nauwer en inniger tot haar geestelijke kern. Aan die kern sluit hij zich aan. Dat beste deel der gemeente poogt hij geestelijk vast te zetten, om door die kern al meer de geheele gemeente te bezielen. Ja, wat nog sterker spreekt, hij spreekt dat meest geestelijke gedeelte der gemeente toe, alsof het steeds op dit hooge standpunt te vinden ware, maar hij neemt ze in 't verband met Jezus opstanding. Van die Opstanding heeft hij, in wat hij vooraf schreef, gehandeld. Hij heeft de Gemeente naar die Verrijzenis van den Christus als opgeroepen. Hij voelt, hoe na de lezing van dit heerlijk kapittel de geloovige Gemeente zich in haar verrezen Heiland rijk moest gevoelen, en nu is 't de strekking van dit woord, om de Gemeente nogmaals in die Opstanding van haar Heiland te doen inleven, en aan die Verrijzenis de bezieling te ontleenen, waaraan ze tegenover de verzoeking der wereld zoo telkens opnieuw behoefte had.

De Gemeente in die dagen miste nog geheel al wat ons zoo rijk maakt. Ze had nog geen historie die van een godvruchtig verleden getuigde. Ze bezat nog geen lectuur van breeden omvang, gelijk die ons leven verrijkt. Ze had nog de vormen en uitdrukkingen niet gevonden, die sinds in den loop der eeuwen uitdrukking gaven aan wat in 't hart der Gemeente omgaat. Heel het Christelijk leven, heel de geloofsuitdrukking, geheel de vorm van de Christelijke existentie was haar nog geheel nieuw en daardoor vreemd. Men was opgevoed en opgegroeid in de vormen van 't Heidensche leven, en werd dientengevolge nog gedurig door die oude vormen, waaraan men van der jeugd af gewend was, van het hooger leven afgetrokken. Geheel het Christelijk geloofsbewustzijn geraakte telkens weer in botsing met de aloude levensopvatting, die van jongs af aller deel was geweest.

Juist echter bij het Pascha, sterker dan ooit juist als de Goede Vrijdag weer voorbij was en het feest der Verrijzenis intrad, sprak opnieuw de tegenstelling met het oude leven op zoo verrassende wijze met jubelende kracht in aller hart. En thans nu is 't, dat de apostel, na den jubel van Jezus Verrijzenis weer op hoogen toon te hebben ingezet, de Gemeente in een stemming voor zich ziet treden, die de geestelijke ontvankelijkheid met zich brengt, en ze nu bekwaamt en in staat stelt, om opnieuw en in versterkte mate de rijke gedachte der Verrijzenis in zich op te nemen.

Nu is voor een oogenblik alle geestelijke zwakheid in de Gemeente vergeten, en nu mag de heilige oproeping weerklank bij haar vinden: »Zijt standvastig en onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren. Immers ge weet dat uw arbeid niet ijdel zal zijn«, omdat het een arbeid is dien ge verricht in de zalige gemeenschap en onder de bezieling van uw Heere en Heiland.

—

Ditzelfde nu gaat ook thans nog door.

Maak er u zelf geen illusie over. De geheiligde stemming van de lijdensweken, van den Goeden Vrijdag en van het Pascha houdt ook bij ons niet aldoor aan. Enkelen zijn er, aan wie het geluk is beschoren, dat ze zóó weinig worden afgetrokken, dat ze feitelijk heel 't jaar door in 't heilige verkeeren, steeds in de stichtelijke lectuur zich verdiepen kunnen, in de Schrift telken dage dieper indringen, en met al hun gedachten saam steeds om 't Kruis van Golgotha als het middenpunt van hun overdenkingen verkeeren. Maar verheel 't u niet, dat zijn uitzonderingen. Dit geldt alleen van die enkele stillen in den lande, die weinig naar buiten hebben uit te gaan en niet door hun arbeid en levensbemoeienis elken morgen de wereld worden ingetrokken. En toch, juist deze laatsten zijn verreweg de meerderheid in aantal. En dit is oorzaak, dat ze zoo gedurig afdolen met hun gedachten en niet dan enkele oogenblikken telken dage zich weer tot hun Heiland wenden kunnen.

Maar juist voor die breede massa heeft dan ook 't lijden, sterven en verrijzen van haar Heiland zoo hooge beteekenis. In die lijdensweken, op den Goeden Vrijdag en op dit Pascha doorleven ze exceptioneele weken en dagen. Ze worden dan op geheel bijzondere wijze bij de heiligheden bepaald. Vanzelf en ongemerkt voelen ze zich dan nu van de wereldsche afleidingen afgetrokken. Het heilige boeit hen dan weer en spreekt hun weer toe.

En dit nu moedigt de apostel aan.

Hij wil, dat de Gemeente juist door het telken jare intreden van die heilige dagen, telkens opnieuw den doop van het heilige ondergaat; hierdoor in verhoogde stemming geraken zal; en in die verhoogde stemming weer haar roeping tot zich voelen zal komen, om de zaak haars Heeren te bevorderen.

—

Moge 't zoo ook ditmaal in ons midden hier te lande zijn.

Er is zoo veel aangrijpends in wat ons door den onverklaarbaren oorlog in telkens banger vorm door de ziel ruischt, dat we vanzelf geneigd zijn, dieper indruk in ons gevoel te laten werken. We zijn door deze bange gewaarwording ontvankelijker voor diepe zielsindrukken, dan we dit gemeenlijk waren. Er mag daarom gehoopt, ja, vertrouwd, dat ook het Kruis en het Pascha ditmaal op velen onzer een dieper en een duurzamer indruk zal achter laten, dan zulks in de jaren van vrede het geval was.

We zijn ontvankelijker dan we voorheen waren. Onze ziel ontsluit zich meer, dan zulks anders wel het geval was. Ook zijn de indrukken die we ontvingen, duurzamer. Ze houden langer aan.

Moge 't nu zijn, dat ook gij, en met u uw huis, ook thans van het Kruis meer gevoeld en verstaan hebbe, dan anders wel. Hebt ge er in mee geleefd met volle overgave van u zelf? Heeft, wat ge doorleefdet in de wereld, u tot hooger werkzaamheid geprikkeld, en heeft de herinnering aan Golgotha en Pascha u vanzelf verlokt om ook in den arbeid der barmhartigheid, in 't belijden der zonde, en in 't aanmoedigen van stille Godsvrucht overvloediger te zijn, dan mag afgebeden en vertrouwd, dat ook de nawerking van 't Pascha ditmaal overvloediger en duurzamer zal zijn, en dat 't juist zal worden, wat de apostel hier aan de Kerk van Christus te Corinthe toedbad, dat de heilige indruk dien men ontving, ditmaal meer stand mocht houden, en dat dit blijken mocht in meer standvastigheid, in onbewegelijker trouw, en in een altijd overvloedig zijn in 't werk des Heeren. Alzoo verhoogd geestesleven in heel den geloovigen kring, en zulks in de stellige verwachting en in de blijde wetenschap, dat deze overgave aan de zaak des Heeren ons innerlijk gelukkiger zal maken en verrijken, want dat immers alle arbeid die uit het geloof opkwam, niet ijdel zou zijn in den Heere.

Dr A. K.

Amsterdam, 5 April 1918.

Het lang verwachte en toch nog als een verrassing gekomen offensief aan het Westerfront heeft wel getoond over welk een geduchte kracht Duitschland nog altoos te beschikken heeft. Niet alleen dat het aan Hindenburg gelukte in één stormaanval door het Engelsche front heen te breken en enormen buit te maken, maar heel het terrain, dat het Engelsche leger in twee jaar tijds met moeite veroverd had, werd in luttel dagen hernomen. Zelfs scheen het een oogenblik, alsof nu de beslissende overwinning zou worden behaald, die aan dezen oorlog een einde zou maken.

Of de stilstand, die sinds intrad, een teeken is, dat de aanvalskracht is uitgeput en een evenwichtstoestand is ingetreden, dan wel of het slechts een tijdelijk uitrusten is, waarin de legers wederzijds hun krachten verzamelen voor een nog bloediger slag, zal de toekomst moeten leeren. Maar reeds nu bloedt het hart, wanneer het bedenkt, welk een offers aan menschenlevens ook deze slag weer gekost heeft. Al mogen de cijfers, die men over en weer opgeeft, overdreven zijn, er kan geen twijfel over bestaan, dat bij een slag, waaraan millioenen deelnemen, de verliezen aan menschenlevens zoo zwaar zijn als nooit te voren. En in plaats dat deze gruwelijke menschenslachting de volkeren tot bezinning brengt, ziet men, hoe juist omgekeerd de oorlogshartstocht er nog grooter door wordt. Frankrijk roept reeds zijn jongste lichtingen, nog knapen, onder de wapenen. Engeland breidt de leeftijdsgrens van den militiedienst tot het uiterste uit. Smeekbeden worden gezonden naar Amerika en de Dominions om toch ten spoedigste meer hulptroepen te zenden. Zoo zal de worsteling tot het bittere einde worden voortgezet. Een worsteling, die op de vernietiging van de volkeren van Europa moet uitloopen.

Zoolang deze oorlogsfurie de volkeren bezangen houdt is elke roepstem tot vrede te vergeefsch. Waar een strijd op leven en dood gestreden wordt, huistert men niet naar woorden van verzoening. Zelfs de nobeler geesten onder de oorlogvoerende volkeren, die het schrikkelijke van dezen oorlog inzien en dorsten naar een eervollen vrede, bewaren nu het stilzwijgen of gespen zelf het zwaard aan, waar het gaat om het bestaan van hun land. En wat zal het dan baten, of wij, neutralen, die toch reeds met een onwelwillend oog door deze oorlogvoerende volkeren worden aangezien, hen tot vrede trachten te bewegen? Te midden van het kanongebulder en het wapengekletter wordt zulk een roepstem niet eens gehoord.

Te dieper smart het daarom, dat, toen een betere stemming onder de volkeren scheen gekomen te zijn, tot tweemaal toe het vredesaanbod, dat aan dezen oorlog een einde had kunnen maken, ruwweg is afgeslagen en zelfs elke onderhandeling over den vrede geweigerd werd, zoolang de tegenpartij niet buigen wilde voor eischen; die alleen een overwinnaar aan den overwonnene stellen kan. De wrange vrucht daarvan wordt nu aanschouwd. En het is de vraag, of de staatslieden, die van geen verzoening wilden weten, niet te laat berouw zullen hebben. Hun hoop werd gevestigd op de uitputting van den tegenstander, op zijn economische ineenzinking, op het wegslinken van zijn leger. De uitkomst heeft getoond, hoe onjuist die berekening was. Wanneer de vrede niet door onderhandeling, maar door het oorlogszwaard moet verkregen worden, dan kon de uitkomst wel een bittere teleurstelling wezen voor hen, die van geen vrede dan door overwinning wilden weten.

Een betere geest.

In ons leger schijnt allengs een betere geest te komen.

Eerst kregen we het *vloekverbod*, waarin met ernst werd opgekomen tegen het schrikkelijke vloeken en misbruiken van Gods naam, dat maar al te veel onder officieren in zwang is en waardoor voortdurend ergernis gegeven werd aan onze Christen-militairen.

Thans heeft de opperbevelhebber een nieuwe order uitgevaardigd, waardoor het reizen der militairen op Zondag niet meer noodzakelijk zal wezen.

Deze order luidt:

De Opperbevelhebber heeft bepaald:

a. dat zij, die aan hun compagnies-commandant uitdrukkelijk verklaren, dat zij gewetensbezwaren tegen het reizen op Zondag hebben, verlof kunnen verkrijgen, om op Maandag per eerste reisgelegenheid in hun standplaats terug te keeren. Hun verlofdag begint alsdan een dag later dan volgens den rooster het geval zou zijn.

b. Zij, die een standplaats hebben dicht bij hun woonplaats, mogen, ten einde van de bewegingavrijheid op Zondag gebruik te kunnen maken, des Zaterdags na den dienst vertrekken en des Maandags terugkeeren, mits zoo tijdig, dat zij kunnen deelnemen aan den morgendienst of morgenoefening.

c. Zij, wier woonplaats znover van hun standplaats is verwijderd, dat zij van de gewone bewegingavrijheid op Zondag (met vertrek des Zaterdags na afloop van den dienst en terugkeer op Maandag als boven onder *b* vermeld) nimmer gebruik kunnen maken, kunnen permissie verkrijgen — ingeval hun verlofbeurt op Maandag begint — om reeds des Zaterdags na afloop van den dienst, inplaats van des Zondags te vertrekken.

Voor dezé beslissing zijn wij dankbaar.

Aan de gewetensbezwaren van velen om op Zondag te reizen, is daarmede tegemoet gekomen.

Laten nu onze Christenmilitairen ook van dit verlof gebruik maken. Er is thans geen enkele reden meer om op Zondag te reizen.

Zedelijke verwildering.

In plaats, dat door den ernst van den toestand, waarin we verkeeren, ons volk tot boete en bekeering geleid wordt, schijnt het veeleer alsof de booze hartstochten te meer vrij spel krijgen.

Onder de jeugd neemt de tuchteloosheid en bandeloosheid hand over hand toe.

Diefstal, roof en inbraak zijn aan de orde van den dag. Wie zijn rijwiel ook maar een oogenblik onbeheerd laat staan, is het kwijt. En menigeen waagt het nauwelijks meer 's avonds het huis te verlaten, uit vrees voor een bezoek van ongenoode gasten.

Het langdurig verblijf van onze manschappen in het leger, ver van hun vrouw en gezin, werkt de verwildering in de hand en geeft tot allerlei onzedelijkheid aanleiding. Het getal van geslachtsziekten, die daarvan het gevolg zijn, klimt onrustbarend en bedreigt de gezondheid van ons volk.

Over corruptie onder degenen, die geroepen zijn om voor de levensmiddelenvoorziening te zorgen, wordt openlijk geklaagd, De geldgierigheid, die, zooals de Apostel zegt, een wortel is van alle kwaad, verleidt menigeen tot oneerlijke praktijken.

En onder het volk, dat wel hard gedrukt wordt door de maatregelen, die de Overheid nemen moet om met de beschikbare voorraden toe te komen, komt een geest van ontevredenheid en verzet, die niet alleen in woorden, maar ook in daden zich uit. Wat men niet langs geoorloofden weg verkrijgen kan, wordt met geweld genomen. Honger is een scherp zwaard.

Waar deze geest van zedelijke verwildering steeds verder om zich heen grijpt, is er wel oorzaak om ons Christenvolk te wijzen op zijn hooge roeping om naar Christus woord een zout en licht te zijn, waardoor dit zedelijk bederf wordt tegengegaan en geweerd.

Zoo licht toch sluipt deze booze geest ook in onze kringen binnen. Het is een geestelijke infectie, die in de lucht zit. Schier onwillekeurig wordt men er door besmet. En al zal men natuurlijk zulke misstanden in hun groven vorm afkeuren en veroordeelen, er zijn allerlei gedienstigheden van de practijk, die vooral wanneer het eigenbelang in het spel komt, worden toegelaten, ook al zijn zij niet in overeenstemming met de strenge eischen die Gods Woord ons stelt. Zoo wordt de standaard van het zedelijk leven verlaagd. En wanneer aldus het zout, dat het bederf tegen moest houden, smakeloos is geworden, waarmede zal het gezouten worden? Het deugt nergens meer toe dan om buitengeworpen en door de menschen vertreden te worden.

Vroege doopsbediening.

Een onzer lezers vraagt ons, of het juist is, wanneer een Kerkeraad weigert den doop te bedienen op een Zondag, dat het Heilig Avondmaal in het midden der gemeente bediend wordt en dien doop dan tot den volgenden Zondag uitstelt. De Kerkeraad meende een grond hiervoor te vinden in Art. 56 onzer Kerkenorde, aangezien hier staat, dat het verbond Gods aan de kinderen der Christenen met den doop, zoo haast als men de bediening deszelven hebben kan, verzegeld zal worden, maar alleen in de openbare verzameling, wanneer Gods Woord gepredikt wordt. Uit dit artikel leidt de Kerkeraad blijkbaar af, dat de doop alleen bediend mag worden, wanneer de gewone prediking des Woords plaats vindt, en dus niet wanneer het Avondmaal bediend wordt.

Nu is dit laatste zeker niet de bedoeling van dit artikel. De toevoeging, dat de doop alleen bediend mag worden in de openbare verzameling, wanneer Gods Woord gepredikt wordt, dient alleen om den zoogenaamden huisdoop af te snijden. Hoezeer onze Gereformeerde Kerken steeds prijs hebben gesteld op een zoo spoedig mogelijk bedienen van den doop aan de kinderen der gemeente, toch hebben zij daarom nooit goedgekeurd, dat de doop, zooals dit in de Roomsche en Luthersche Kerk geschiedt, desnoods aan huis geschieden kan, of in de Kerk zonder dat de gemeente verzameld was. Vooreerst is de doop een sacrament van de inlijving in de gemeente en behoort de doop daarom ook in het midden der gemeente te geschieden. En ten tweede is de doop een zegel op het Woord en mag de doopsbediening daarom niet van de prediking des Woords worden losgemaakt en op zichzelf worden bediend. Maar daaruit volgt niet, dat de doop niet zou mogen bediend worden, wanneer er een Avondmaalsviering plaats vindt. Het Avondmaal wordt toch in een openbare verzameling der gemeente gevierd, en ook dit Sacrament kan zonder een prediking van het Woord Gods niet plaats vinden. Zelfs al wordt er geen afzonderlijke predicatie gehouden, dan is toch de voorlezing van het Avondmaalsformulier zelve een bediening van het Woord, want dit formulier dient om uit het Woord Gods ons te verkondigen, welke de genade Gods is in Christus ons geschonken, die door het Avondmaal ons verzegeld wordt. Woord en Sacrament worden ook hier niet gescheiden. Een Avondmaalsbediening is dus wel degelijk een »openbare verzameling waarin ook Gods Woord ons gepredikt wordt«.

Hierbij komt, dat al wordt de Avondmaalsbediening in onze Kerken slechts zes of vier maal in het jaar gehouden, dit alleen daaraan te wijten is, dat we geestelijk niet hoog genoeg staan. Calvijn wilde het liefst, dat elken Zondag gelegenheid tot Avondmaalsviering gegeven werd. En al is dit ideaal te hoog gegrepen, toch zou op zichzelf zulk een geregelde Avondmaalsviering op elken Zondag zeker niet af te keuren wezen. Ware het nu juist, dat de doop niet bediend mocht worden, wanneer het Avondmaal gevierd werd, dan zou de doop in zulk een geval nooit bediend kunnen worden.

Er zijn bovendien ook zeer wel gevallen denkbaar, waarin doopsbediening en Avondmaalsbediening in eenzelfde godsdienstoefening kunnen plaats vinden. In heidenlanden, waar volwassenen gedoopt worden, die daardoor tegelijk den toegang tot het Avondmaal verkrijgen, zal het zelfs niet zoo zelden voorkomen, dat deze doop plaats vindt vlak voor het Avondmaal. En ook in streken, waar, zooals in Zuid-Afrika, de uitstrektheid der gemeente oorzaak is, dat men slechts zelden de gelegenheid heeft om te laten doopen, zal het evenzeer kunnen voorkomen, dat beide sacramenten in één godsdienstoefening bediend worden. Een principieel bezwaar hiertegen is er ook niet. De bediening van het ééne sacrament sluit dat van het andere niet uit.

Een andere vraag is, of uit practisch oogpunt het wenschelijk is, beide sacramentsbedieningen in één godsdienstoefening te laten plaats vinden, wanneer hiervoor geen dringende noodzakelijkheid bestaat. Nu is ons Avondmaalsformulier zeer lang; laat men daaraan nog een korte predikatie voorafgaan, en zijn er veel tafels, dan eischt dit alles reeds zooveel tijd, dat het minder wenschelijk is, dan ook nog een doopsbediening te laten plaats vinden. Maar dit behoeft daarom geen reden te wezen om de doopsbediening tot een volgenden Zondag uit te stellen. Want als de Avondmaalsbediening des morgens plaats heeft, kan de doopsbediening geschieden in de middag- of avondgodsdienstoefening bij de dankzegging. Een noodeloos uitstellen van den doop is zeker niet gewenscht. En vooral wanneer een vader wenscht zijn kind zoo spoedig mogelijk te laten doopen, behoort de Kerkeraad hem hierin ter wille te zijn.

Het rapport aan de Classis Middelburg.

Het zeer uitvoerige rapport — de omvang is met bijlagen 48 bladzijden druks — dat door de Commissie, benoemd in de classicale vergadering van 14 November 1917 om de Classis Middelburg van advies en voorstel te dienen in zake de quaestie-Ds. Netelenbos, is uitgebracht, is ook voor het publiek verkrijgbaar gesteld; zoodat ieder, die in deze quaestie belang stelt, hier op uitnemende wijze voorlichting kan vinden.

Dit rapport, dat wel in hoofdzaak te danken zal wezen aan den rapporteur Dr. A. A. van Schelven, toont, hoe grondig de Commissie haar niet gemakkelijke taak heeft vervuld. Achtereenvolgens worden hier behandeld vooreerst enkele uitspraken door Ds. Netelenbos op de bekende Eenheidsvergadering te Utrecht gedaan; daarna het optreden van Ds. Netelenbos om een predikbeurt waar te nemen in de Nederlandsch Hervormde gemeente te 's-Gravenhage; en in de derde plaats de instemming door Ds. Netelenbos betuigd met het gravamen door Dr. Buizer ingediend tegen Art. XXVII—XXIX onzer Belijdenis. En wel geschiedt dit dan zoo, dat eerst besproken wordt *de wijze van behandeling*, door den Kerkeraad van Middelburg ten opzichte van elk dezer quaesties gevolgd, waarbij de Commissie niet onduidelijk te kennen geeft, dat de Kerkeraad h. i. wel ietwat beslister had kunnen optreden, en daarna zeer uitvoerig op de *materie* zelve wordt ingegaan, waarbij dan blijkt, hoe de Commissie, evenals de Kerkeraad van Middelburg, het optreden van Ds. Netelenbos in de Hervormde Kerk niet goedkeuren kan, verschillende door hem gebruikte uitdrukkingen niet zonder bezwaar acht, en ook het gravamen door hem en Dr. Buizer tegen de Belijdenis ingediend, niet in Gods Woord gegrond acht.

Niemand, die dit rapport leest, zal ontkennen, dat het fortiter in re et suaviter in modo is. Principieel is het beslist en krachtig; wat den vorm betreft is het gematigd en kalm. Ook de conclusies, die we reeds vroeger hebben meegedeeld, zijn voorzichtig gesteld en geven aan de Classis een uitnemenden leiddraad, hoe zij in dit moeilijke geval te handelen heeft. Vooral de raad om, in zooverre dit geschil ook een dogmatischen kant heeft, het oordeel te vragen van de Hoogleeraren aan de Theologische School en de Theologische faculteit der Vrije Universiteit verbonden, achten wij zeer wijs en geheel in overeenstemming met hetgeen ook vroeger in zulke gevallen door onze Kerken is gedaan.

Van het meeste belang is natuurlijk in dit rapport, hetgeen gezegd wordt over het gravamen tegen onze Confessie, waaraan dan ook de breedste plaats wordt toegekend, want hierover wordt gehandeld van blz. 23—39. Evenals ook door ons in onze artikelenreeks tegenover Dr. Buizer is betoogd, oordeelt de Commissie dat dit gravamen eigenlijk niet gaat tegen Art. 27 tot 29 van onze Confessie, maar tegen een verkeerde opvatting daarvan, wat dan met breede citaten vooral uit Calvijn wordt aangetoond.

Voorts wordt er op gewezen, dat de bezwaarden, al moge dit oppervlakkig niet zoo schijnen, inderdaad een wijziging in onze belijdenis verlangen, die — werd ze aangebracht — deze met de H. Schrift in botsing zou brengen. Terwijl eindelijk wordt aangetoond, dat de inhoud der gewraakte artikelen, mits zuiver geëxegetiseerd volkomen in overeenstemming is met de H. Schrift. Wat dit laatste betreft, ontkent de commissie niet, dat de gewraakte artikelen wellicht gelukkiger hadden kunnen geformuleerd worden. Ze zegt:

> Het komt niet in Uw deputaten op te beweren, dat de gegevens, die de H. Schrift omtrent de Kerk biedt, in de Confessie — in het afgetrokkene geredeneerd — niet op een duidelijker manier zouden kunnen worden onder woorden gebracht, dan het door Guido de Brès gedaan is. Hoewel ze voor een concrete poging om tot zulk een bevattelijker formuleering te geraken, op dit oogenblik al heel weinig zouden gevoelen — niemand zet immers een nieuwe lap op een oud kleed; en bovendien: zou onder de gegeven omstandigheden ons symbolisch geschrift door een dergelijke wijziging niet onvermijdelijk van een belijdenis, dat is van een uit den drang des geloofs geboren getuigenis, tot een theologisch opstel ontaarden? — ontkennen dat een uiteenzetting van het onderhavige punt ware te geven, die op 't eerste hooren en lezen gemakkelijker verstaanbaar was, willen ze in geenen deele.

Maar, zoo merkt ze terecht op:

> Maar het is heel wat anders: te beweren dat een geboden formuleering niet de gelukkigst denkbare is, èn: uit te spreken dat ze met Gods Woord in strijd is. En dat laatste is o. i. toch werkelijk niet met goeden grond te beweren.

Om dit aan te toonen, wordt dan er op gewezen, hoe in de Reformatorische Kerkbeschouwing vijf eigenaardige denkbeelden vallen op te merken, die ook dit stuk van onze Confessie beheerschen, en die, wel verre van met de Schrift in strijd te zijn, geheel daarmede overeenstemmen.

Voor dit rapport, waaraan zooveel arbeid is ten koste gelegd, zijn we dankbaar. Niets zou dan ook ons liever zijn, dan wanneer Ds. Netelenbos en Dr. Buizer verklaarden, overtuigd te zijn geworden, dat hun bezwaar niet juist was. Maar ook al zou dit niet het geval wezen, dan heeft dit rapport toch er toe bijgedragen, om de zaak zelve, waarover het gaat, tot meerdere helderheid te brengen.

Dr. H. H. K.

Hoop op Vrede.

II *(Slot.)*

(Ingezonden namens het »Comité tot Gebedsgemeenschap voor den Vrede", Voorzitter: Dr. M. Balt, Ede. Met beleefd verzoek wegens het hooge belang der zaak, aan alle Christelijke Bladen, om het stuk te willen opnemen.)

Wij hebben de vorige maal de aandacht er op gevestigd, dat Abraham, de vader der geloovigen, ons leert om, indien er oordeelen uitbreken, en met wereldlingen ook kinderen Gods daaronder dreigen om te komen, dan bij den Heere, om der wille van deze laatsten, ootmoedig en geloovig aan te dringen op afwending van Zijn oordeelen.

Een enkele bedenking hiertegen behandelden wij aan het slot. Nu hebben wij, alvorens te besluiten, nog een paar tegenwerpingen te overdenken.

Geen kind Gods mag tegen hetgeen wij van Abraham leerden, opkomen, zeggende: »maar immers de oordeelen Gods over de God en Zijn Christus verwerpende massa zijn gansch rechtvaardig, en God heeft toch alle recht om deze Zijn oordeelen over de goddeloozen, die Zijn Woord en wet vertreden, uit te gieten; hoe kunnen wij nu bidden voor afwending dier oordeelen, die zeker eenmaal komen moeten? Wij zeggen: het betaamt niet voor een oprecht geloovige om zoo te spreken, en zijn gebed voor de volken, die ongeloovige en goddelooze massa in te houden, want . . . zooveel wij den Heere waarlijk kennen en in den Christus tot zaligheid gelooven, hebben *wij* die oordeelen *minder* verdiend? Zijn *wij* van die gruwelen der wereld geheel vrij gebleven? Woont de zonde der wereld van nature ook niet in ons hart? En dat wij kinderen Gods zijn en Zijn Christus aankleven, is het uit ons? Is het niet een gave? Die zonde der wereld, waarvoor toch Jezus eenmaal aan het kruis wilde sterven, breekt ze ook bij ons maar niet al te veel uit; worden ook wij niet al te veel dienstknechten er van? In het kort: maakt ze ons *minder* verdoemelijk dan die massa, die tijdelijk en eeuwiglijk onder den toorn Gods omkomt, in zooverre ze zich door de genade des Heeren niet bijtijds bekeert?

Daarom, de liefde tot onzen even-naaste, de liefde die in Christus is tot een verloren wereld, en waarvan een weerschijn in Zijn geloovig volk behoort te zijn, dwingt en dringt tot een navolgen hier van Abraham tegenover de arme, onder de oorlogswee